

Het delen van praktijkervaringen als basis voor praktijkkennis

De KVLO is een vakvereniging met leden die in de praktijk bezig zijn kinderen beter te leren bewegen. De afdelingen van de KVLO zijn ontmoetingsplekken waar gymnastiekers van verschillende scholen elkaar kunnen ontmoeten op sport- en studiebijeenkomsten en bestuursvergaderingen. Het zijn laagdrempelige plekken waar leden praktijkervaringen met elkaar uitwisselen en daardoor geïnspireerd worden om hun lesgeven te verbeteren.

TEKST CHRIS HAZELEBACH, FOTO'S MARJA NIEUWENHUIS

De behoefte om ervaringen te delen komt vaak voort uit een bijzondere opvallende gebeurtenis die mogelijk voor anderen ook interessant is.

Iedereen maakt op een lesgeefdag een of twee van dit soort momenten mee en dan is het fijn om die te delen met een collega. Dit gebeurt op de school in de pauze of snel tussen de lessen

Elke leerkracht heeft zijn eigen praktijkkennis vertaald in 'vuistregels' die in zijn lessen goed werken

door. Dit soort korte praktijkuitwisselingen zijn een belangrijke inspiratiebron om een goede leerkracht te worden, omdat het verwoorden van zo'n gebeurtenis helpt om het beter te

onthouden. Als zo'n praktijkverhaal positief ontvangen wordt door je collega, dan is de kans groot dat deze praktijkervaring doorgroeit tot 'gedeelde praktijkkennis'. Wie herinnert zich niet een bepaalde truc waarmee je een moeilijke klas stil kreeg, of een aanwijzing waardoor een kind een bewegingsactiviteit ineens wel kon? Elke leerkracht heeft zijn eigen praktijkkennis vertaald in 'vuistregels' die in zijn lessen goed werken. Zo bouwt elke leerkracht aan zijn eigen 'LeerKracht' en daarmee wordt bedoeld de persoonlijke wijze waarop elk mens zijn eigen leren stuurt. Alle leerlingen en elke docent hebben een persoonlijke 'LeerKracht'.

Van theorie naar praktijk en omgekeerd

In het huidige onderwijs (zie bijvoorbeeld het advies Onsonderwijs2032) is men ervan overtuigd dat 'kennisoverdracht' niet alleen gaat van

Praktijk ervaring	Praktijkkennis	Modellen	Theorie
Dat wat gebeurt	Vuistregels 'LeerKracht'	Bijvoorbeeld dit schema	Concept met betrekking tot impliciet en expliciet leren

theorie naar praktijk, maar dat het leren succesvoller is als het aansluit bij de praktijkervaring van de leerling, dus van praktijk naar theorie. Korthagen verduidelijkt de beide richtingen van kennisontwikkeling met een model van Hiele: Van praktijk > naar theorie
Naar praktijk < van theorie

De kracht van de KVLO-afdelingen is het ontwikkelen van concrete praktijkkennis over wat er in de gymzaal werkt. Het doorontwikkelen van deze praktijkkennis van onze KVLO-leden is van groot belang om ons vakgebied de toppositie te laten behouden met betrekking tot de waardering die de leerlingen hebben voor ons vak. In de praktijk aansluiten bij de veranderende leerbehoeften (LeerKracht) van onze leerlingen vraagt om nieuwe praktijkkennis over wat wel en wat niet werkt. De KVLO-leden leveren daaraan elke dag een belangrijke bijdrage en daarom zou het terecht zijn dat deze wijze van 'praktijkkennisvergaren' in 2017 door het lerarenregister erkend zal worden als waardevol en beloofd met registerpunten. Hiervoor zet de KVLO zich in.

Mini-gymles

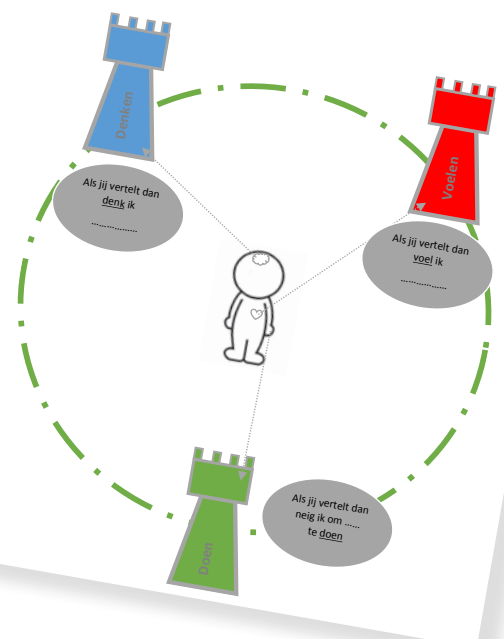
Op de KVLO-Kaderdag van 11 december jl. is geprobeerd om met de bestuursleden van de afdelingen via de praktijk (een mini-gymles) inzicht te ontwikkelen over hoe een leerling via het beter leren bewegen zijn eigen 'LeerKracht' kan ontdekken. Het bijzondere van ons vak is dat elk kind van jongs af aan al ervaren heeft dat je steeds beter kan leren bewegen. Je gaat steeds beter lopen, rennen, fietsen, klimmen,

springen, voetballen, dansen enzovoort. Bij jonge kinderen gaat de gedeelde vuistregel op: je leert van 'grijpen naar begrijpen'. Ook als je met lesgeven begint zegt elke beginner dat je het vak pas 'in de praktijk leert'. Je diploma is net als het rijbewijs een startbekwaamheid. Deze fundamentele 'LeerKracht', van grijpen naar begrijpen of van doen naar denken, krijgt in ons onderwijsstelsel minder aandacht en maakt plaats voor het belang van theoretische concepten (tentamen, schriftelijke verslagen, masters, deze tekst enz.). Het belang van ons vak heeft misschien wel mee te maken dat kinderen tot op oudere leeftijd aan de lijve kunnen blijven ervaren hoe zij 'zelf leren'. Vraag het aan bekende sporters en zij zullen beamen dat hun sport/bewegeschiedenis geholpen heeft bij het opbouwen van hun (sport)-identiteit. De wijze waar op Cruiff voetbalde, vertelt ook iets over zijn trainerschap en adviseursrol bij Ajax. In het klein gebeurt dit ook in de gymles, de wijze waarop een leerling beter leert bewegen vertelt ook iets over hoe hij of zij in het leven staat. Elke gymnastieker levert een bijdrage aan de persoonlijke vorming van een kind, door de ruimte die het kind krijgt om zijn eigen 'LeerKracht' te gebruiken.

Je persoonlijke LeerKracht onderzoeken

Wat je persoonlijke 'LeerKracht' is, valt het best te onderzoeken door bij jezelf te ervaren hoe jij als leerling beter leert bewegen. Op de kaderdag is dit gedaan door te leren beter te equilibreren (balanceren) met een grote patatzak (75 cm) op je vinger. De eerste opdracht was om de zak

▲
Figuur 3, de torens

enige tijd rustig op je vinger/hand te laten balanceren en als dat lukte mocht je zoeken naar een persoonlijke uitdaging om het equilibre-beter te doen. Het onderzoek naar je eigen 'LeerKracht' kwam tot stand door je af te vragen welke gedachten (denken), gevoelens (voelen) en daden (doen) (devodo) bij jezelf waarneembaar waren tijdens de les (zie Korthagen en Human Dynamics). Dit vraagt een hoog reflectievermogen en is vooral voor niveau drie bewegers ondersteunend om beter te worden. Van gymdocenten mag verwacht worden dat ze kunnen reflecteren op de wijze waarop ze zelf beter leren bewegen, zodat ze bewust zijn van hun eigen leerstijl, leervermogen of 'LeerKracht'. De docent spiegelt zijn eigen

Hoe anders zou het zijn als een collega luistert naar een praktijkverhaal om te onderzoeken wat hij zelf leert van het voorbeeld

LeerKracht in de les die hij geeft en dat is voor veel leerlingen een belangrijk voorbeeld. Het verwoorden van wat je als docent zelf denkt, voelt en doet in de activiteit is een hulpmiddel om kinderen ook te leren reflecteren. In de praktijk zal dit ook gebeuren, waarbij het accent vaker ligt op het denken en het doen, dan op het voelen. Door het beter leren verwoorden van gevoelens en emoties in het leerproces is de kans groter dat een leerling eerder zicht krijgt op zijn eigen leerwens, omdat gevoelens (bijvoorbeeld blij, bang) bepalend zijn voor het vervolg.

Het leren verwoorden van je eigen gedachten, gevoelens en daden kan heel goed geoefend worden bij het uitwisselen van praktijkverhalen. Allereerst is er de inbrenger die het lef heeft om zijn praktijkervaring te vertellen. Zo'n praktijkverhaal is krachtiger als de inbrenger niet alleen vertelt wat hij gedaan heeft, maar ook iets vertelt over zijn gevoelens (bijvoorbeeld de lol) en de gedachten die meespeelden. Een vollediger verhaal is fijner om naar te luisteren, bovendien geeft het de inbrenger de kans om al sprekend voor zichzelf na te gaan welke spanning tussen denken, voelen, doen aanwezig was.

Ontwikkelen praktijkkennis door te luisteren

Alleen het al mogen vertellen van je succesverhaal zorgt ervoor dat de inbrenger voor zichzelf praktijkkennis ontwikkelt, zeker als die zich bewust is van wat hij denkt, voelt en doet (devodo). Meestal wil de inbrenger geen raad of advies of allerlei moeilijke vragen. Toch is dat wat vaak gebeurt, de luisteraar laat zijn betrokkenheid tonen door vragen te stellen. Er zijn

ook luisteraars (collega's) die door het verhaal zo geïnspireerd raken dat ze direct hun eigen praktijkervaring gaan vertellen. Er ontstaat dan een opeenstapeling van praktijkverhalen. Het nadeel van deze opeenstapeling is dat er geen aandacht is om praktijkkennis te vinden in het praktijkverhaal van de inbrenger.

Hoe anders zou het zijn als een collega luistert naar een praktijkverhaal om te onderzoeken wat hij zelf leert van het voorbeeld. De aandacht gaat dan niet uit naar de inbrenger maar naar de luisteraar zelf. De luisteraar stelt dan de vraag: wat denk ik, wat voel ik en wat doe ik als ik naar het verhaal van de ander luister. Door deze vragen komt de luisteraar erachter wat voor hem van belang is. Welke gedachten komen er boven, en passen die bij je, welk gevoel krijg jij en komt dat overeen met de ander, wat doe je als je luistert, kijk je de spreker aan, welke houding heb je, welke neiging krijg je om te doen (bijvoorbeeld door je eigen verhaal te vertellen of wil je weg, of...?). Door je op je eigen 'LeerKracht' te richten tijdens het luisteren is de kans groot dat je dat doet wat de inbrenger hoopt, namelijk je laten inspireren door zijn verhaal.

Leergoud

Elk praktijkverhaal kan leergoud zijn voor elke collega ook al is de eigen schoolcontext totaal anders. Dit lijkt misschien moeilijk, maar elke betrokken docent doet dit impliciet al. De vraag is wat de meerwaarde is als je het expliciteert. Hoe zou het zijn als de luisteraar na het verhaal alleen teruggeeft wat er bij hem tijdens het verhaal gebeurd is en welke 'LeerKracht' hij zelf ervaren heeft. Daarmee geeft hij de inbrenger terug wat het verhaal bij hem teweeg heeft gebracht. Deze uitwisseling van het praktijkverhaal door de inbrenger en de devodo-ervaring door de luisteraar is de bron van 'praktijkkennis'. De herkenning en erkenning van elkaars ervaringen zorgt voor gedeelde kennis die voor de deelnemers zelf praktijkrelevant zijn. De eerste stap is het lef van de inbrenger om expliciet zijn devodo bij de praktijkervaring te delen, in de hoop dat aspecten van zijn devodo-verhaal door de anderen herkend worden. De tweede stap is dat de luisteraars niet gaan helpen met vragen of eroverheen gaan door nieuwe verhalen, maar het lef hebben om hun eigen devodo te delen die het verhaal heeft opgeroepen. Dit vraagt om het geloof dat elke reactie oprecht is en iets waardevols zegt over de inbrenger en niet over de ander. Ook al zegt de luisteraar ik heb je verhaal niet begrepen, dan zegt dat niets over de inbrenger, maar alleen iets over de luisteraar. In een groep collega's mogen we er op vertrouwen dat elke inbreng een positieve insteek heeft en alleen al dat vertrouwen zorgt er voor dat het een veilige groep wordt en blijft. ■

Op de website staat nog een artikel over dit onderwerp maar dan vanuit het perspectief van de deelnemers: De patatzak als 'leidend' voorwerp. Hoe het komen tot reflecteren over je bewegen al moeilijk is maar dan ook nog in de weg wordt gezeten door het gebruikte voorwerp: de patatzak. Ook is op de site de mogelijkheid om te reageren op dit onderwerp.

Kijk op kvlo.nl voor een extra artikel!

Bronnen

- Berkel, van M. e.a. (2007) *Perspectieven op bewegen*
- Biesta, G. (2015) *Het prachtige risico van onderwijs*
- Callens, I. (1984) *Het concept levend leren*
- Kessels, J. e.a. (2002) *Vrije ruimte*
- Klooster ten C, Weisfelt, P, Veenbaas, W e.a (2006) *Over luisteren gesproken*
- Korthagen, F. (2001) *Linking Practice en Theory*
- Korthagen, F. Nuijten, E. (2015) *Krachtgericht coachen*
- Korthagen, F. (1998) *Leraren leren leren*
- Plomp, W. Langelaan (2004) *De excellente leerkracht*
- Seagel, S. Horne, D. (1998) *Human Dynamics*
- Vries de, A. (2005) *Evaringsleren cultiveren*

Contact:

chris.hazelebach@kvlo.nl